

Fiche: verzekeren door het Rijk

Versie 30 oktober 2018, Ministerie van Financiën, Begrotingszaken/BBH

Verzekeren door het Rijk (financieelbeheersinstrument)

Verzekeren is een vorm van risicoafdekking waarmee de financiële en budgettaire gevolgen van een mogelijk op te tredend risico van een (rechts)handeling of van het in bezit hebben van een bepaalde zaak kan worden afgedekt. Het gaat doorgaans om de gevolgen van het risico van schade aan een eigen zaak of het risico van aansprakelijkheid voor schade aan een persoon of aan een zaak van een ander.

Het Rijk sluit in beginsel geen verzekeringsovereenkomsten af voor schades aan haar eigendommen of haar aansprakelijkheid voor schades aan derden. Dit omdat het, gelet op het aantal (rechts)handelingen dat namens het Rijk wordt verricht en het aantal zaken dat het Rijk bezit, als geheel doelmatiger is om deze risico's zelf te dragen. Daarom geldt ten aanzien van het verzekeren door het Rijk een **Nee, tenzij-beleid**. Voor bijvoorbeeld personeelsregelingen of verzekeringen, zoals pensioenverzekering, arbeidsongeschiktheidsverzekering e.d. gelden de personeelsregelingen van de Minister van BZK als centraal beleidskader.

Het Rijk sluit derhalve bij wijze van uitzondering een overeenkomst met een verzekeraar ter dekking van risico's van het Rijk. Voorwaarde daarbij is dat alleen met de instemming van de Minister van Financiën (Inspectie der Rijksfinanciën) overgegaan mag worden tot het sluiten van een verzekeringsovereenkomst. Bij het verzekeren door het Rijk (als verzekerde) wordt het financiële risico op basis van overeengekomen polisvoorwaarden zoveel mogelijk overgedragen aan een derde partij (de "verzekeraar"), die dat risico doelmatiger kan dragen.

Het sluiten van een verzekeringsovereenkomst is een privaatrechtelijke rechtshandeling als bedoeld in artikel 4.6 van de Comptabiliteitswet 2016.

Speciale aandacht is nodig voor clausules over verzekering die voorkomen in bijvoorbeeld dienstverlenings-, aannemings-, huur-, lease-, pps- en dbfm(o)¹- contracten. Vaak nemen derden dergelijke bepalingen standaard in hun conceptcontract op. In beginsel dienen dergelijke bepalingen niet in de overeenkomsten met het Rijk te worden opgenomen. Aan de aspirant-contractpartij kan gemeld worden dat het Rijk zelf haar risico's draagt.

Bijzondere verzekeringen

Een bijzondere vorm van verzekeren is het afdekken van valutarisico's (wisselkoersrisico's), die samenhangen met de financiële verplichtingen die namens de Staat worden aangegaan in een andere valuta dan de euro. Het afdekken van dergelijke risico's wordt wel overwogen met het oog op de budgettaire onzekerheid in euro's die samenhangt met financiële verplichtingen in een andere valuta. Ook hiervoor geldt op grond van artikel 2, derde lid van de Regeling financieel beheer, een **Nee, tenzij-beleid**. In geval van omvangrijke budgettaire risico's voor de Staat kunnen de Ministers en de colleges op basis van artikel 2, vierde lid van de Regeling financieel beheer, in overeenstemming met de Minister van Financiën besluiten om een valutatermijncontract te sluiten. In zo'n geval wijst de Minister van Financiën ook de bankinstelling aan, waarbij het contract gesloten moet worden.

Een ander voorbeeld van een verzekering is de instemming van de Minister van Financiën met het verzekeren van bepaalde medische kosten. De Minister van Financiën heeft bij brief van 31 augustus 2010, BZ2010-567M, een generieke instemming tot verzekeren van onderstaande risico's verleend.

Sommige rijksdiensten verzorgen opleidings-, trainings- en kennisoverdrachtsactiviteiten (cursussen, congressen, expertisebijeenkomsten e.d.), ook voor niet-rijksambtenaren. Voor een bepaalde groep niet-rijksambtenaren kan het verzekeren van bepaalde risico's uit

¹ DNM (O) staat voor Design, Build, Finance and Maintain en is een contract waarbij de opdrachtnemer zowel verantwoordelijk is voor het ontwerp en de bouw van het project, als voor financiering en het totale onderhoud.

Disclaimer:

*Dit fiche is een informatief document ter toelichting van enkele comptabele onderwerpen. Het dient dus alleen als hulpmiddel en heeft **geen** status van juridische regelgeving of bestuurlijke afspraak.*

doelmatigheidsoogpunt wenselijk zijn. Het kan gaan om personen, afkomstig uit landen die gewoonlijk derdewereldlanden worden genoemd (in het algemeen non-NAVO- en non-EU-landen), die deelnemen aan opleidings- of trainingsactiviteiten van rijksdiensten, zoals bijvoorbeeld het Instituut Defensie Leergangen of de Rijksacademie voor Financiën, Economie en Bedrijfsvoering. Het kan doelmatig zijn voor deze deelnemers om een reisverzekering af te sluiten ter dekking van medische kosten als gevolg van ziekte of ongeval tijdens het verblijf in Nederland. Hoewel dergelijke kosten in principe door de deelnemers zelf gedragen moeten worden, kunnen er grote administratieve en praktische problemen ontstaan tussen een Nederlandse zorgaanbieder, het opleidingsinstituut en de buitenlandse deelnemer wanneer achteraf blijkt dat de deelnemer zich niet of niet goed heeft verzekerd en niet in staat is de kosten zelf te dragen (verzekeren is in dergelijke landen doorgaans niet gebruikelijk of niet betaalbaar).

Mede om te voorkomen dat de administratieve lasten van het oplossen van dergelijke problemen hoger oplopen dan de kosten van het voorkomen van de problemen, kan het doelmatig zijn in de bedoelde situatie tot verzekeren over te gaan.

Dit betekent *niet* dat *altijd* tot verzekeren hoeft te worden besloten. Op grond van risicobeoordeling kan ook besloten worden het risico bewust te accepteren, inclusief het eventuele rechtmatigheidsprobleem dat in dat geval kan ontstaan.

Los daarvan kan het voorkomen dat aan een buitenlandse deelnemer door diens bevoegd gezag slechts toestemming voor deelname aan de activiteit in Nederland wordt verleend als de deelnemer een bewijs van verzekering (bijvoorbeeld een polis) kan overleggen, gesloten door en ten laste van de Nederlandse overheid.

Er kunnen ook verzekeringen op basis van artikel 2.6 van de Regeling beheer rijkscollectie en subsidiëring museale instellingen worden gesloten voor bijzondere artistieke, culturele of wetenschappelijke waarde waarvan de Staat eigenaar is of waarvan het beheer door een derde aan de Staat is toevertrouwd. Ook deze verzekeringen kunnen na instemming van de Minister van Financiën worden gesloten.

Het Rijk als verzekeraar

Het Rijk treedt in uitzonderlijke gevallen ook als verzekeraar op door een verzekeringsovereenkomst met een derde (niet-verzekeraar) af te sluiten ter dekking van risico's van derde. Denk aan de exportkredietverzekering. Dit is een verzekering die aan een exporteur wordt verstrekt indien een private exportverzekeraar geen dekking kan bieden. Bijvoorbeeld in het geval van grote transacties en lange looptijden. Of als een private exportverzekeraar geen dekking biedt op het betreffende land. Nederlandse bedrijven kunnen zich dan verzekeren via de exportkredietverzekeringsfaciliteit van de Nederlandse Staat. Dat het Rijk optreedt als verzekeraar is in dit geval een beleidsinstrument.

Relevante regelgeving

- Regeling financieel beheer van het Rijk (artikel 2).
- Regeling beheer rijkscollectie en subsidiëring museale instellingen (artikel 2.6).
- Begrotingsregels /regels budgetdiscipline.
- Regeling beheer onroerende zaken Rijk 2017 (artikel 4, tweede lid).

Relevante aspecten vanuit financiële beheersing en financieel beheer

☐ Administratie	☒ Begrotingsbeheer
☒ Audit	☐ Begrotings- en verantwoordingsproces
☐ Autorisatie/budgetrecht	☐ Financieel beheer
☐ Beleidscontrol	☒ Materieelbeheer
☐ Beleidsuitvoering	☐ Ministeriële verantwoordelijkheid

Begrotingsbeheer

Omdat risico's in beginsel **niet** worden verzekerd, komen de budgettaire gevolgen voortvloeiend uit de opgetreden risico's op grond van de *Begrotingsregels* ten laste van de betrokken

Disclaimer:

*Dit fiche is een informatief document ter toelichting van enkele comptabele onderwerpen. Het dient dus alleen als hulpmiddel en heeft **geen** status van juridische regelgeving of bestuurlijke afspraak.*

(departementale) begroting. Als het tot grote budgettaire gevolgen leidt, ligt het in de rede om een budgettaire voorziening te treffen, bijvoorbeeld via het begrotingsartikel *Nominaal en onvoorzien*.

Wanneer een schade tot betaling leidt, zal deze uitgave als een tegenvaller worden aangemerkt die in het algemeen specifiek moet worden gecompenseerd. Alleen in bijzondere gevallen kan, zoals bij alle generieke compensaties, op voorstel van de Minister van Financiën door de ministerraad tot generieke compensatie worden besloten.

Baten-lastendiensten mogen *geen* voorziening assurantie eigen risico treffen (overeenkomstig de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving).

Betrokkenheid vakdepartement

Vanuit risicoanalyse kan het punt van risicoafdekking door middel van een verzekering worden opgevoerd. Het is dan van belang om in overleg met de directie **FEZ** tot een afweging te komen. Daarbij kan dit fiche behulpzaam zijn.

Mocht – met instemming van de Minister van Financiën – tot het sluiten van een verzekering worden overgegaan, dan kan het wenselijk of noodzakelijk zijn daarbij de **juridische** en de **inkoopfunctie** (directies) van het ministerie (of het college) te betrekken.

Betrokkenheid Ministerie van Financiën

Verzoeken door departementen of colleges tot instemming van de Minister van Financiën met het sluiten van een verzekering worden door de betrokken FEZ-directie voorgelegd aan de IRF. Overwegingen voor de Minister van Financiën om instemming te verlenen, kunnen zijn:

1. het is een specifiek risico, waarvoor de regel van de grote aantallen voor het Rijk als geheel niet opgaat;
2. het is niet gewenst dat het specifieke financiële/budgettaire risico ten laste van de begroting komt (bijv. vanwege de mogelijke omvang van een schade);
3. de zaak of handeling is onmisbaar voor een adequate/ongestoorde bedrijfsvoering;
4. de betrokken derde partij eist het sluiten van een verzekering, bijvoorbeeld voor zaken die niet het eigendom van het Rijk zijn, maar van de derde partij worden gehuurd, geleased of in bruikleen worden genomen (voorbeeld: waardevolle museale voorwerpen in bruikleen genomen door een rijksmuseum).

Betrokkenheid Ministerie van Financiën en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties bij onroerende zaken

Artikel 4, tweede lid van de Regeling beheer onroerende zaken Rijk 2017 bepaalt dat risico's van schade voor en aansprakelijkstelling van de Staat in relatie tot onroerende zaken van het Rijk om redenen van doelmatigheid in het algemeen niet worden verzekerd. Algemene beleidslijn binnen de rijksoverheid is ook hier dat het Rijk zich niet verzekert gelet op het gezamenlijke volume en de spreiding van de risico's bij het Rijk, het dragen van eigen risico is in het algemeen doelmatiger dan verzekeren. Dit motief hoeft niet te gelden voor de risico's waarvoor individuele ministers (departementen) of organisatieonderdelen, zoals baten-lastendiensten, budgettair verantwoordelijk zijn. In gevallen waarin geen sprake is van een substantieel volume en voldoende spreiding van risico, kan verzekeren vanuit doelmatigheidsoogpunt een optie zijn. Indien het verzekeren doelmatiger is dan wordt een besluit tot verzekeren in overeenstemming met de Minister van BZK en de Minister van Financiën genomen.

Betrokkenheid Tweede Kamer/Eerste Kamer

Er is geen specifieke betrokkenheid van de Tweede Kamer en/of de Eerste Kamer bij een besluit tot verzekeren.

Disclaimer:

*Dit fiche is een informatief document ter toelichting van enkele comptabele onderwerpen. Het dient dus alleen als hulpmiddel en heeft **geen** status van juridische regelgeving of bestuurlijke afspraak.*

Disclaimer:

*Dit fiche is een informatief document ter toelichting van enkele comptabele onderwerpen. Het dient dus alleen als hulpmiddel en heeft **geen** status van juridische regelgeving of bestuurlijke afspraak.*